

Instituții muzicale mureșene între 1968 și 2018

Valențiu APOLȚAN

University of Arts Tîrgu-Mureș

val_apoltan@yahoo.com

Abstract: Musical Institutions in Tîrgu-Mureș Between 1968 and 2018

The musical activity in Tîrgu Mureș, after 1968, experience continuous growth, the programs of specific events comprising a vaster repertoire, including works with an increasing degree of complexity. This is mainly due to the evolution and artistic development of orchestras, ensembles, groups, but also to the refining of the audience's expectations.

Among the most important institutions – both in the cultural, and the formal and non-formal educational fields – which are still playing a defining role in the musical life of Tîrgu Mureș are The State Philharmonics, The Vocational High School of Arts, The Centre of Traditional Culture and Artistic Education (with its wards – The Centre for the Preservation and Promotion of Traditional Culture and The Folk Art School), The Music Department of the University of Arts Tîrgu Mureș, and the “Muresul” Professional Artistic Ensemble.

Keywords: *tradition; music education; local culture; festivals; cultural institutions.*

Filarmonica de Stat Tîrgu Mureș

Instituție de artă și cultură, Filarmonica de Stat din Tîrgu Mureș se bucură de un mare prestigiu atât în țară, cât și în străinătate, câștigat prin competență, dăruire și multă muncă. Un alt factor important care a contribuit la bogăția și multitudinea manifestărilor muzicale susținute de către această instituție în Sala Palatului din Tîrgu Mureș, este perseverența de care au dat dovadă muzicienii implicați în formarea unei tradiții care se menține peste generații, a unui cadru bine organizat încă de la începutul înființării sale, fapt care a contribuit esențial, la dezvoltarea și consolidarea gustului pentru muzica cultă, interpretată la cel mai înalt nivel tehnic și artistic.

În continuare vom prezenta cronologic câteva evenimente importante care s-au succedat în istoria Filarmonicii și care au reprezentat momente aducătoare de schimbări în devenirea acestei instituții.

Începând cu anul 1970 repertoriul Filarmonicii se îmbogățește treptat, astfel, odată cu primirea în structura ei a Corului Ansamblului de cântece și jocuri din Tîrgu Mureș, sunt susținute piese vocal-simfonice care obțin nenumărate succese sub bagheta dirijorului Szalmon Loránd.

În anul 1971, la propunerea secretarului muzical Csiky Boldizsár și a dirijorului Szalmon Loránd, are loc instituirea manifestării culturale „Zilele muzicale tîrgumureșene”, pe o perioadă de 10-12 zile, care are ca scop să prezinte creația compozitorilor mureșeni, să scoată în evidență tinerele speranțe și să prezinte piese vocal-simfonice întâlnite mai rar (Dușa, 2002, 126). Festivalul urmează să se desfășoare anual, manifestare la care participă pe lângă membrii Filarmonicii locale, invitați din țară și străinătate cu participarea unor dirijori, soliști, instrumentiști, cu reputație mondială. Cu acest festival are loc închiderea stagiunii. Prin programele oferite în cadrul acestui festival, scena de concerte găzduind personalități artistice de excepție, s-a reușit atragerea unui număr mare de auditori. Au început să fie prezentate o multitudine de lucrări noi. S-au remarcat mulți debutanți, inclusiv autohtoni. Ca noutate, se poate consemna faptul că Inspectoratul de Cultură controlat de Partidul Comunist a aprobat interpretarea a două lucrări de inspirație religioasă, pe care redactorii programelor le planificau în concertul de încheiere.

Un însemnat eveniment are loc în 1973, prin efectuarea unui turneu în Uniunea Sovietică, cu traseul Leningrad - Kiev - Vilnius - Riga, eveniment de neuitat în existența orchestrei, ce a constituit o adevărată probă de foc datorită faptului că pentru prima dată în istoria instituției a participat întreaga orchestră, nu doar orchestra de cameră care obișnuia până atunci să efectueze astfel de turnee.

În timpul stagiunii 1979-1980, atât orchestra cât și corul au fost completate cu noi membri, găsindu-și astfel echilibrul numeric, totodată achiziționându-se instrumente și materiale muzicale numeroase. Tot în această perioadă, corul Ansamblului de cântece și jocuri din Tîrgu Mureș a fost transferat la Filarmonică, acceptând ca nouă sarcină literatura vocal-simfonică.

În anii ce urmează, Filarmonica se confruntă cu o perioadă foarte dificilă din punct de vedere financiar, datorită dictaturii devenite din ce în ce mai rigidă, fapt care a solicitat numeroase concesii din partea angajaților, dar a provocat și demisii care au lăsat mari lacune în colectivul instituției.

Anul 1976 se distinge datorită venirii la pupitrul dirijoral a tânărului Cristian Mandea, care a activat remarcabil, în beneficiul tuturor.

Un alt mare beneficiu pentru instituție îl reprezintă înființarea cvartetului „Eufonia”, care abordează genul cameral la un nivel de interpretare superior, continuând și, totodată, înobilând tradiția. Continuând diversificarea genurilor abordate, apare opereta în planul programelor, realizându-se un repertoriu complex, cu concerte reușite și apreciate de public, eforturile depuse fiind răsplătite pe măsura așteptărilor. Odată cu plecarea în

neființă a maestrului Harag György, cel care a dat viață operetei pe scena Filarmonicii, acest gen a încetat să mai fie interpretat.

Între anii 1986-1988 și-a făcut la Tîrgu Mureș debutul în remarcabila carieră de dirijor, maestrul Gheorghe Costin, care ulterior a condus orchestrele filarmonicilor din Iași și Timișoara.

Datorită profesionalismului angajaților filarmonicii, calitatea artistică a persistat la înălțime în pofida tumultului de lucrări proletcultiste impuse de regimul comunist, iar lucrările lui Mozart și Schubert prezente în repertoriu, au reușit să mențină viu spiritul iubitorilor de muzică cultă și, prin urmare, prezența lor în sălile de concerte ale Filarmonicii.

După căderea regimului comunist, la conducerea Filarmonicii a fost ales Csiky Boldizsár, fost secretar artistic până la acel moment, calitate pe care și-a păstrat-o și în continuare. Pentru a evita apariția unor tensiuni în cadrul instituției, după evenimentele din martie 1990, noul director decide să angajeze la pupitrul orchestrei un dirijor neutru din punct de vedere etnic, în persoana irlandezului Robert Houlihan, care, nefiind cetățean român, a necesitat aprobare din partea ministrului culturii. La fel de dificilă a fost și misiunea găsirii unui dirijor de cor, căutările luând sfârșit după descoperirea lui Vasile Cazan, remarcat prin modestie și profesionalism. Urmare a acestor alegeri, activitatea colectivelor artistice a devenit mai fructuoasă, la orchestră a fost introdus un nou sistem de colaborare incluzând și artiștii străini. Dispariția obstacolelor politice de până atunci a deschis posibilitatea efectuării de turnee în străinătate, conducerea impunând o disciplină canalizată în interesul scolului de a presta la cel mai înalt nivel de valoare artistică.

Schimbări semnificative au avut loc și în contextul repertoriului prin introducerea muzicii religioase, astfel, răspunzând unor vechi așteptări, a luat naștere începând cu anul 1990 Festivalul de muzică religioasă „Musica Sacra”, care avea menirea de a prezenta lucrări muzicale din cele mai importante culturi creștine: bizantină, gregoriană și protestantă. Cultele religioase din localitate au reacționat pozitiv solicitărilor de colaborare cu Filarmonica, festivalul fiind o reușită ce s-a transformat în tradiție. Prezentarea lucrărilor în biserici diferite, a adus un aport benefic în îmbunătățirea relațiilor între oameni și crearea unei armonii sociale.

Festivalul Internațional „In memoriam Constantin Silvestri” denumit în onoarea eminentului compozitor, care a fost elev al Conservatorului Orășenesc din Tîrgu Mureș în perioada interbelică (Dușa, 2002, 131). Cu aceasta manifestare se deschide anual stagiunea de concerte în fiecare toamnă. Festivalul a început în 1991, reușita acestuia asigurându-i continuitatea până în prezent.

Din 1994 dirijorul permanent al orchestrei este maestrul Shinya Ozaki din Japonia, care a intervenit la Guvernul Japonez pentru dotarea Filarmonicii cu instrumente noi, de calitate.

După 37 de ani de activitate neîntreruptă, în anul 1997, Csiky Boldizsár și-a cerut pensionarea pentru a se dedica compoziției. Îi urmează la conducerea Filarmonicii de Stat Tîrgu Mureș, Vasile Cazan, continuând totodată și ca dirijor al corului. Cazan continuă să se dovedească și în prezent a fi persoana potrivită pentru rezolvarea tuturor situațiilor ivite în contextul cultural artistic actual.

Odată cu înființarea Filarmonicii au demarat și stagiunile de concerte lecție și educative, concerte de popularizare îmbinate cu texte de specialitate de nivel mediu și mai înalt, care au avut darul an de an să formeze generații întregi de melomani. Organizarea sistematică, cu simț de răspundere și cu mare pasiune a acestor concerte a fost sarcina compozitorului Csiky Boldizsár. Prezentările tematice ale acestor concerte se fac încă de la început în limba română și maghiară atât claselor mari, cât și claselor mici. De la începuturi și până în zilele noastre, aceste concerte au devenit o tradiție, fiind menținute și promovate de către toți directorii pe care instituția i-a avut.

Concertul educativ este acea manifestație culturală oferită în mod regulat pentru copii și tineri în afara școlii, în care orchestre simfonice profesioniste prezintă cu scop artistic și pedagogic muzica de concert clasică, pentru a îi apropia pe copii și tinerii, într-o formă ușor de înțeles pentru ei, de muzica concertantă. În aceste evenimente concertant-pedagogice se încearcă familiarizarea publicului tânăr prin mijloace pasive și active.

Bălan, 2018, 31

Din arhive și publicații putem găsi consemnări despre activitatea muzicală a Filarmonicii de Stat din Tîrgu Mureș în perioada anilor 1970-1990 care relatează despre îmbogățirea conținutului și diversificarea programelor susținute, a nivelului artistic tot mai ridicat, dar și a publicului care devine tot mai numeros. Festivalul „Zilele muzicale tîrgumureșene”, cuprinde în el esența și sinteza muncii depuse în cele două până la trei sute de lucrări concertate anual, în fiecare an compozitorii autohtoni având câte o creație în primă audiție. Spre exemplu a XIX-a ediție a Festivalului „Zilele muzicale tîrgumureșene” care s-a desfășurat între 16-26 mai 1989 a fost mai „bogată și mai diversă în manifestări” (Dușa, 2002, 132). Publicul s-a bucurat de prezența corului „Madrigal” dirijat de Marin Constantin, care a susținut piese din creația lui Marin Constantin, Claudio Monteverdi, Giovanni Pierluigi da Palestrina ș.a.m.d.

O parte importantă a ultimilor zece ani ai filarmonicii o reprezintă cvartetul de coarde „Tiberius”. Acesta a fost descoperit de către profesorul Devich Sándor la Academia de Muzică „Gheorghe Dima” din Cluj în 1994 și a avut parte de susținerea și sprijinul acestuia în a se perfecționa prin participarea la diferite cursuri de măiestrie pe plan internațional. La Concursul Internațional „Mozart” din Cluj, în 1996, Cvartetul „Tiberius” a obținut premiul II, iar în 2004 a fost premiat cu „1. Wiener Klassik Preis” (Dușa, 2002, 132), juriul fiind alcătuit din personalități notorii ale muzicii culte. Repertoriul cvartetului cuprinde în special capodopere ale literaturii muzicale clasice și romantice. Formația este o prezență permanentă pe scenele de concert atât în țară, cât și de

peste hotare, iar începând cu anul, 2008 ansamblul cameral „Tiberius” (Cvartetul de coarde „Tiberius”, [s.a.]) este Cvartet de Stat al Filarmonicii târgumureșene.

Concertele săptămânale ale orchestrei se desfășoară în sala de concerte a Palatului Culturii - una din cele mai reprezentative clădiri ale *Belle Époque* din Transilvania, monument ridicat între anii 1911 și 1913.

Cu ocazia turneelor artistice orchestra a susținut concerte în mai multe țări, precum: Ungaria, Anglia, Austria, Belgia, Germania, Franța, Elveția, Suedia, Italia, Spania, Irlanda, fosta Uniune Sovietică, Japonia. Interpretările orchestrei au fost immortalizate în decursul anilor prin mai multe înregistrări radio, de televiziune și discografice.

În prezent, în cadrul Filarmonicii ființează trei colective artistice: Orchestra simfonică, Corul mixt și Cvartetul de coarde.

Printre personalitățile care au marcat prestigiul filarmonicii, după 1968, se află: Csiky Boldizsár – compozitor, director între anii 1990 - 1997, Cristian Mandeal - dirijorul Orchestrei Simfonice 1976 - 1978, prof.univ.dr. Valeriu Maior - violonist, director între anii 1985 - 1990, Ilarion Ionescu-Galați - dirijor, Dumitru Buzoianu - dirijorul Corului Mixt, 1985 - 1990, Gheorghe Costin - dirijorul Orchestrei Simfonice între 1986 - 1988, Arkadii Sevidov - pianist din Moscova, Botár Gerö - director 1997 - 1998, prof.univ.dr. Daniel Goți - pianist din Cluj-Napoca, prof.univ.dr. Gabriel Croitoru - violonist din București, Shinya Ozaki - dirijorul Orchestrei Simfonice, Vasile Cazan - dirijorul Corului Mixt și director manager al Filarmonicii de Stat Tîrgu Mureș (Mihăescu, 2014, 68).

Deși în urma cercetărilor am reușit să centralizăm informații importante legate de istoria acestei jumătăți de secol din existența Filarmonicii, totuși unele întrebări au rămas fără răspuns, așadar am decis căutarea acestora la o importantă sursă de informații și anume la d-l director manager al Filarmonicii de Stat, d-l Vasile Cazan. Am dorit să aflăm aprecierea domniei sale privind prezența publicului în sală de-a lungul vremii, o privire statistică asupra numărului de spectatori, categorii de vârstă, preferințe ca gen, compozitori, interpreți etc. D-l Cazan a constatat o atractivitate crescută în rândul publicului în ultimii ani. Anii 1994-1995 au înregistrat un anumit declin care s-a datorat invaziei mass-media care a livrat în masă (muzica, în contextul de față, într-o mare diversitate), acest fapt diminuând ușor interesul pentru ceea ce se întâmplă într-o sală de concert. Dar începând cu anul 1999 se remarcă din nou o creștere a atenției populației - prin atragerea publicului prin diversificarea ofertei, rămânând fideli muzicii clasice. Astfel a rezultat, deja tradiție de 15 ani, concertele cu muzică din filme. O altă tradiție a devenit și concertul internațional de Anul Nou, de fapt sunt două: unul de revelion și al doilea un concert re-revelion - ideea a venit după restaurantul Mureșul, local celebru înainte de revoluția din 1989, care îl avea ca șef pe Lazăr Fekete, inițiatorul re-revelioanelor în acest restaurant, pentru clienții care nu au fost în oraș de Anul Nou. Ideea culinară târgumureșeană a re-revelionului a fost astfel valorificată și în domeniul muzical-cultural prin facilitarea participării la concert pentru publicul care nu a fost prezent de Revelion, respectiv la concertul inițial. În ultimii ani

toate reluările se dovedesc atractive, rezultând datorită numărului mare de spectatori, astfel că oferta e pe măsură. În ultimii 3 ani, în perioada de după sărbători, oamenii rămân în starea creată de acestea, aducând Festivalul Muzicii de Divertisment, care este în prezent la ediția a treia și care anul acesta cuprinde două concerte de Anul Nou, două concerte re-revelion, nou - operă în concert și tango simfonic.

În anul 2012 a existat o manifestare de excepție: Festivalul muzical de coarde ciupite. Sursele cercetate nu evidențiau continuitatea acestei idei, astfel că d-l Cazan a confirmat continuarea manifestărilor artistice de excepție prin Festivalul de orgă care are loc în perioada dintre stagiuni, pentru continuitate, nerămânând perioade fără manifestări, totodată avem „Seri de vară cu muzică de orgă” interpretate la orga din Palat și alte orgi, în plus manifestarea se extinde și în alte localități unde orga poate fi instrument concertant - și toate acestea se desfășoară de mai bine de un deceniu.

Varietatea atrage chiar și formații de amatori precum orchestra de coarde ciupite și de suflători, aceștia ridicându-se la un nivel foarte bun calitativ.

Inevitabil atingem subiectul amplei manifestări Festivalul „Musica Sacra”. Aici întrebarea care se ridică este dacă sunt implicate și alte formațiuni corale din oraș, pe lângă corul Filarmonicii. D-l director și totodată dirijor al corului mixt al instituției afirmă că la Festivalul „Musica Sacra” corurile sunt nelipsite, din 1990 - d-l Boldizsár a făcut apel la toate cultele din oraș, din nevoia de revigorare a muzicii sacre. Atingând acest subiect, d-l Cazan a simțit nevoia de a face un apel, mai exact, în cuvintele domniei sale: „fac un apel de suflet la responsabilitate, la regândirea artei corale”.

Spre o concluzionare am cerut o apreciere a reușitei dezideratului de îmbogățire culturală a populației, câteva cuvinte semnificative în prezentarea instituției în prezent. D-l director manager Vasile Cazan a spus:

Eu cred că instituția noastră, Filarmonica de Stat, nu și-a schimbat cu nimic menirea, adică, ea trebuie să rămână fidelă promovării pe orice cale a genului muzicii clasice, muzicii culte, mă gândesc la toate genurile muzicale aici: simfonic, vocal-simfonic, de operă în concert, cameral, coral, pentru că până la urmă în tot ceea ce înseamnă o valoare autentică muzicală sau în domeniul acesta atât de frumos artistic care este muzica, cred că Filarmonica este cea care este chemată să promoveze pe orice cale ceea ce înseamnă adevărata sau «marea muzică», ... să-l citez pe Gheorghe Sava, deci marea muzică se întâmplă la o Filarmonică. În același timp noi trebuie să satisfacem nevoile estetice, pentru că practic omul are nevoie de ea, să trăiască aceste bucurii pe care i le oferă arta în general, iar cea muzicală în special. Sunt convins că în spațiul nostru cultural și spiritual mureșan există atâția oameni care iubesc arta, iubesc muzica, și care au nevoie ca la cel mai înalt nivel să poată fi ascultată într-o sală de concert cum este cea a Filarmonicii. Instituția este chemată să răspundă acestor nevoi și cred că în continuare misiunea ei rămâne absolut aceeași: de a promova pe orice cale valori fantastice pe care le are literatura muzicală universală și autohtonă.

Interviu cu Vasile Cazan

Liceul Vocațional de Artă

Pepiniera talentelor artistice, Liceul Vocațional de Artă, s-a înființat în forma de organizare actuală în 1949, ca instituție de învățământ artistic, continuând în mod remarcabil tradițiile instituțiilor de arte înaintașe. Primul director, între 1949-1974, a fost sculptorul Izsák Márton.

De la înființare, Liceul de Artă a avut specialitățile: muzică, arte plastice și, pentru o perioadă scurtă, coregrafie, iar în ultimii ani, programul de cultură generală se desfășoară în paralel cu pregătirea de specialitate. De-a lungul vremii, liceul a suferit numeroase schimbări de structură, de spațiu, chiar și de denumire. Însă, din 1959, clasele de muzică și arte plastice se reunesc și se reînființează liceul sub numele de Școala Elementară și Medie de Muzică și Arte Plastice.

Între anii 1977 și 1990, Liceul de Artă și-a desfășurat activitatea în două unități școlare distincte, dar se reînființează începând cu anul 1990. Dacă de la începuturi întreaga activitate didactică de specialitate s-a desfășurat în incinta Palatului Culturii, acest fapt s-a încheiat în 1978, când acesta a pierdut parțial această funcție, nemaiputând găzdui cursurile. Însă în anul 1994 intră în funcțiune o clădire nouă, cu spații pentru predare și cu sector administrativ.

În anul 2016, după încheierea mansardării și reabilitării clădirii fostului internat, s-a facilitat creșterea din punct de vedere cantitativ și calitativ a spațiilor destinate studiului individual al celor peste 960 de elevi ai liceului, fie studiu muzical de specialitate, arta actorului sau ateliere de arhitectură și de arte vizuale, sprijinindu-se în acest mod desfășurarea actului educațional în conformitate cu profilele din oferta educațională.

Liceul Vocațional de Artă, în contextul lucrării de față făcând referire la specialitatea muzică, are un rol bine definit în viața muzicală țîrgumureșeană. Activitățile artistice ale elevilor atrag beneficiari direcți și indirecti la concertele elevilor și cadrelor didactice, prezența elevilor la diferite activități cultural-artistice din oraș (lansări de carte, serate literar-muzicale, vernisaje, simpozioane, conferințe, concursuri naționale și internaționale etc.) sunt evenimente binevenite la îmbogățirea vieții culturale municipale.

Caracterul multicultural și integrator al acțiunilor interpretative și creative [...] înlesnește integrarea în societatea modernă, europeană, demonstrează cu prisosință nivelul înalt de pregătire pe care l-au primit în anii de studii primare, gimnaziale și liceale, își dezvoltă latura creativă a personalității și dovedesc însușirea unor abilități artistice, devenind flexibili, independenți și cu o mai mare disponibilitate și adaptare către schimbările din jurul lor.

LVA [s.a.]

O mare parte dintre absolvenți, care au continuat studiile în instituții universitare din țară sau de peste hotare (Moscova, Paris, Londra, Budapesta, Germania, Suedia, S.U.A. etc.), sunt angajați la Filarmonica de Stat din Țîrgu Mureș, în cor, sau

instrumentiști în orchestră, sau devin profesori în instituții de învățământ artistic. O altă parte dintre elevi continuă activitatea solistică sau ocupă catedre în universități locale sau în alte centre universitare, chiar și în alte țări - cele în care și-au continuat studiile.

Centrul Județean pentru Cultură Tradițională și Educație Artistică Mureș

Misiunea acestei instituții este:

[...]să asigure protejarea patrimoniului cultural tradițional și valorile care aparțin moștenirii culturale a comunității, de a le promova în circuitul național de valori, de asemenea de a menține învățământul artistic în domeniul educației permanente, al culturii tradiționale și al creației populare, asigurând cetățenilor județului Mureș posibilitatea de a învăța la orice vârstă în cadrul unei forme de învățământ organizat în alte forme decât cele specifice sistemului național de învățământ.

Arte tradiții [s.a.]

Centrul Județean pentru Cultură Tradițională și Educație Artistică are în componența sa Centrul de Conservare și Promovare a Culturii Tradiționale și Școala Populară de Arte.

Dacă Centrul de Conservare și Promovare a Culturii Tradiționale are printre principalele obiective cercetarea stadiului actual al tradițiilor și al creației populare, protejarea și teaurizarea valorilor reprezentative ale acesteia, sprijinirea și afirmarea creatorilor și performerilor tradiției și creației populare autentice, valorificarea tradițiilor locale, revitalizarea și promovarea meseriilor și îndeletnicirilor tradiționale, cultivarea valorilor și autenticității creației populare contemporane și artei interpretative neprofesioniste în toate genurile-muzică, coregrafie, teatru, etc. din județ. Școala Populară de Arte vizează educarea tinerei generații și nu numai, în domeniul artistic, spre practicarea artei, continuitate și diversitate artistică și creatoare. Secția Școala Populară de Arte este continuatoarea școlii cu profil artistic, înființată în anul 1908 în Tîrgu Mureș. Acum, în an centenar, aniversează 110 de existență. De-a lungul vremii, denumirea instituției s-a schimbat de mai multe ori, în 1954 se numea „Conservatorul tîrgumureșean” (în acel moment fiind unul dintre cele 16 conservatoare din țară), pe parcurs primește denumirea de „Școala de Arte”, apoi „Școala Populară de Arte și Meserii”. Instituția își desfășoară activitatea în sedii diferite până în anul 1913 când este mutată într-o clădire nouă construită special cu săli de curs, de spectacol și spații pentru expoziții. Școala dispune de trei departamente: muzică, coregrafie, arte vizuale și actorie. La secțiunea muzică, există multiple specialități vocale și instrumentale, acestea fiind: canto muzică ușoară individual și grupuri de copii, canto muzică populară individual și grupuri de copii, canto muzică clasică, pian, orgă electronică, chitară clasică și electronică, vioară clasică și populară, instrumente de suflat (în principal saxofon și taragot). Și celelalte departamente au mai multe specialități, coregrafia se adresează atât cererii de dansuri populare, cât și celor ce doresc dans modern sau de societate. Iar artele vizuale sunt deschise cu secțiile: iconografie, foto-imagine, grafică, pictură, design vestimentar. Acestea funcționează și în prezent, activitatea educațională nefiind afectată de-a lungul timpului. Anul

1978 este anul în care Școala primește noul său sediu, Palatul „Apollo” din municipiu, unde funcționează și acum. Din toamna anului 2010, Școala devine secție în cadrul Centrului Județean pentru Cultură Tradițională și Educație Artistică Mureș.

Numărul candidaților la cursurile de specialitate și implicit a cursanților este mare și în creștere anual. În prezent sunt aproape 500 de cursanți. Acest fapt se datorează rezultatelor deosebite ale cursanților activi, profesionalismului colectivului și atmosferei armonioase, de cooperare și deplină susținere reciprocă atât în relațiile dintre membrii colectivului - conducere, profesori, personal administrativ, cât și în comunicarea profesori - cursanți.

Școala Populară de Arte este căutată de cei care iubesc arta și doresc s-o practice și datorită diversității spectacolelor susținute de cursanții selectați, cu diferite ocazii precum sărbătorile de iarnă, Dragobete, Festivalul Internațional „Zilele Școlilor de Arte” ajuns la ediția a XVII-a în acest an, Spectacolul de Final de An, pe cele mai frumoase scene ale municipiului: sălile Palatului Culturii, ale Teatrului pentru Copii și Tineret „Ariel”, a Ansamblului Profesionist Mureșul, a Universității de Arte, a Teatrului Scena etc. spații care motivează la prestanță scenică detaliat pregătită, la nivelul mediului și ambianței de desfășurare. Dar pe lângă acestea există frecvent manifestări tip micro-spectacol la nivel de clase sau de specialități sau la nivel de instituție, menite să antreneze scenic pe cei care pășesc pentru prima dată înaintea unui public. Totodată sunt angrenați în spectacole de mare amploare și profesorii, cursanții care excelează având satisfacția de a urca în scenă alături de profesorii lor, fiind acompaniați de aceștia sau parte din formație sau taraf, o astfel de manifestare este Spectacolul de Gală, tradiție de patru ani, în apropierea Crăciunului. Se cuvine de menționat că instituția primește constant solicitări pentru a oferi momente artistice la diverse evenimente locale (zilele municipiului sau a altor localități, aniversări, diferite evenimente ale altor instituții unde se doresc momente muzicale live, în alte contexte artistice precum vernisaje, la muzee sau în cadrul cenaclurilor etc.). Cei mai talentați și mai perseverenți sunt trimiși să reprezinte instituția în competiții, festivaluri, expoziții naționale și internaționale, obținând premii în domeniile de specialitate în care se pregătesc în Școală, sunt remarcați și apreciați, ridicând prestigiul și recunoașterea instituției alese de către aceștia în perfecționarea sau desăvârșirea pasiunilor lor. Unii dintre cursanți continuă dezvoltarea în domeniul artistic ales devenind studenți în universități cu profil artistic, având la bază ceea ce li s-a oferit spre studiu în școală, tratând cu maximă seriozitate și perseverență ceea ce profesorii le oferă spre studiu, cu ajutorul experiențelor scenice frecvente oferite din momentul în care nivelul tehnic atins o permite, datorită activității de predare pe principiul cooperării și într-o atmosferă plăcută și bazată pe încredere și respect reciproc. Mare parte dintre cursanți dobândesc pur și simplu, competențe, cultivarea aptitudinilor individuale, suportul necesar pentru a putea avea un rol activ și responsabil în mediul social, artistic și cultural.

Ansamblul Artistic Profesionist „Mureșul”

O altă instituție prestigioasă, cu obiective nobile și maxime de profesionalism funcționează sub semnul păstrării și promovării tradițiilor poporului român și a conlocuitorilor săi. Este vorba de Ansamblul Artistic Profesionist „Mureșul”, înființat încă din toamna anului 1956. De atunci și până în prezent și-au asumat responsabilitatea de a reda scenic, în mod fidel și elevat, „marele tezaur al creației folclorice făurite și dezvoltate de-a lungul veacurilor de locuitorii din această parte a țării...” (*La popas aniversar - 25 de ani*, 1981). Sursa de creație și interpretare a acestui ansamblu artistic o reprezintă bogata și diversă artă populară - cântec, dans, port, obiceiuri folclorice. Esența profesionalismului se găsește în talentul artiștilor selectați din mișcarea artistică de masă, pasiunea cu care aceștia se dedică scenei, evidențiată prin continuă evoluție în perfecționare de-a lungul anilor. Alături de aceștia este întreaga echipă - compozitori, regizori, coregrafi etc. - cu toții animați de aceleași deziderate: servirea artei autentice și a publicului spectator. Instituția a realizat zeci de premiere, a vizitat sute de localități, a prezentat mii de spectacole și se bucură de sute de mii de spectatori. Un specific aparte al ansamblului este atmosfera încărcată de sentimente care animă și dinamizează întregul colectiv.

Una dintre nobilele sale misiuni este transmiterea peste hotare a artei românești. Înainte ca formația corală să fie preluată de Filarmonica de Stat din Tîrgu Mureș, Ansamblul a prezentat printre spectacolele sale și concertele de muzică clasică, muzical-coregrafice, coruri din opere, lieduri, opere realizate cu diferite colaborări, a realizat înregistrări radio la București, numeroase spectacole pentru copii etc. În anul 1968 au loc Concertul din literatura corală românească și universală a secolului XX, înregistrat de radio București, iar anul 1969 a adus prima apariție a Ansamblului în emisiunile Televiziunii Române.

După ce corul este transferat la Filarmonică, din februarie 1970, au loc spectacole muzical coregrafice pentru formație mică, dar și numeroase turnee internaționale, spectacolele abordând prioritar specificul folcloric. Din luna septembrie, Ansamblul - atunci sub denumirea de Ansamblul de stat de cântece și jocuri - trece sub cadrul Filarmonicii atât din punct de vedere organizatoric, cât și administrativ. În 1972 apar discuri la Electrecord. Continuă șirul spectacolelor muzical-coregrafice și turneele în Iugoslavia, SUA, Canada, Ungaria, Mongolia, Coreea, China și apariții în celebrul festival „Cântarea României” unde în anii 1972 și la fel în 1981, obține locul II și titlul de laureat.

În 1980 Ansamblul Artistic „Mureșul” devine instituție de sine stătătoare. Pe scena Ansamblului au răsunat și continuă să fie admirate voci consacrate sau în curs de afirmare. Amintim doar câteva nume celebre care au ajuns de la vatra satului, prin talent și perseverență, prin studiu și devotament în favoarea folclorului autentic, să fie recunoscute pe plan național și internațional: Mărioara Precup, Ion Ianoși-Moldovan, Emilia

Lateș, Leontina Pop care, alături de Dorina Oprea, Dorina Grad și Maria Sântean-Faghiura formează grupul Mureșencele, cele patru interprete fiind în prezent solistele vocale ale instituției, acompaniate de cei 12 membri ai tarafului.

Informații importante ne-a furnizat și d-l director al Ansamblului Artistic „Mureșul”, Barabási Attila (Interviu cu dl. Barabási Attila). Dumnealui ne-a descris cu amănunte instituția, evenimentele anuale și numărul lor, festivalurile de tradiție și ce cuprind acestea. Astfel numeroase informații se confirmă o dată în plus sau sunt atent completate și adăugite cu detalii semnificative. Ansamblul este o instituție unică, singura cu două secții în țară - română și maghiară, cu 85 de posturi, incluzând persoanele cu jumătate de normă, având 91 de angajați în prezent. Este cel mai mare Ansamblu din România. În 1956, când în Ungaria se desfășura o revoluție contra sistemului, existau și în România mișcări care au avut unele influențe asupra vieții artistice locale, inițial instituția a fost Ansamblul Secuiesc de Stat, singurul ansamblu maghiar în 1956, funcționând în formula: instrumentiști, dansatori, cor și fiind format dintr-un număr foarte mare de angajați. În anii 70 primește denumirea de Ansamblul Mureșul. În anii 80 Ansamblul are o activitate care începe să slujească și publicul din localitățile românești, vin primii soliști români, se formează două grupuri: grupul Nirajului și grupul Mureșului, realizând spectacole comune - românești și maghiare - cu echipe mixte. Din anii 1990 ființează separat, despărțindu-se în două secții, iar marele beneficiul care a rezultat fiind o mai bună păstrare a tradițiilor, mai în profunzime. Anual se organizează premiere - spectacole noi -, mai demult se realiza doar o premieră pe an, dar s-a ajuns în prezent și la un număr de nouă, maxim. Instituția are și evenimente periodice, acestea sunt: în ianuarie - Ziua Culturii Maghiare, în martie - Ziua Femeii, eveniment marcat anual, pe 29 aprilie - Ziua Internațională a Dansului, în iunie - Ziua Copilului cu program special, în septembrie și octombrie au loc premiere (septembrie, secția maghiară, octombrie - secția română), tot în octombrie Ansamblul Mureșul devine organizator sau coorganizator la întâlnirea ansamblurilor profesionale maghiare din România - deja la ediția a XVI-a, iar în decembrie se desfășoară un eveniment de trecere în revistă a Ansamblurilor de amatori din județ: română: „Joc și cânt de pe la noi”, maghiară: „Gyöngy Koszoruk”, cu o durată de câte o zi fiecare și, firește, Spectacol de colinde tradiționale în ajunul Crăciunului.

Observând continuitatea activității instituției, a venit firesc întrebarea cum s-a reorganizat structura și activitatea după plecarea corului, în 1970. D-l Barabási afirmă că durata colaborării cu Filarmonica s-a extins pentru încă aproximativ trei-patru ani. După ieșirea corului, se consolidează mult orchestra, devine numeroasă, se pune mare accent pe compartimentul de soliști și pe dansuri. Mai demult muzica și dansul erau prelucrate (în cazul dansului de exemplu, totul sincronizat în mișcări), dar realizarea lor originală este tipică Ansamblului, în prezent se pune accent pe autentice, foarte bine conservat în toate dansurile și obiceiurile. Singurele evenimente în care dansurile sunt prelucrate sunt spectacolele de teatru-dans, restul rămânând pur autentice. Astfel avem două mari tipuri de spectacole: tematice cu folclor autentic și teatru-dans. Activitatea ansamblului s-a îmbogățit în ultimii 10 ani datorită faptului că „avem casa noastră” (referitor la locație, clădirea proprie - citând vorbele d-lui director), dar totodată este implicat ca și coorganizator sau partener în

evenimente, devenind astfel un centru cultural al orașului Tîrgu Mureș. Activitatea sălii se concretizează prin: spectacole de dansuri folclorice, muzică populară, piese de teatru, dans contemporan, de la concertele simfonice și operă, operetă, jazz etc. la *stand-up comedy*, toate acestea cu implicarea echipei. Cultura autentică este promovată și păstrată nu numai prin spectacole dar și prin cursuri de dansuri populare adresate atât copiilor, cât și adulților, cu peste 400 de persoane zilnic.

În continuare interviul s-a canalizat spre genurile muzicale practicate, chestionând exclusivitatea folclorului, a muzicii populare. Totodată am obținut informații despre soliști și instrumentiști. Astfel am aflat că secția română are doar folclor, iar secția maghiară are și prelucrări, interpretate după partituri. În ceea ce privește capitolul resurse umane, aflăm că majoritatea instrumentiștilor au studii superioare, iar cei care nu, compensează prin faptul că sunt foarte renumiți ca instrumentiști. Între 2007 - 2008, a fost o solicitare din partea Consiliului Județean cu privire la perfecționarea personalului artistic, astfel (la inițiativa interviuatului) la UAT s-a înființat o secție de coregrafie unde au absolvit sau sunt în curs de absolvire (și master) aproximativ 30 de angajați, ceea ce este un procentaj mare. Însă d-l Barabási afirmă cu regret că nu se studiază foarte intens dansul popular autentic. Revenind la structura echipei ansamblului, notăm că secția maghiară are o trupă mai mică, dar are la bază muzică foarte autentică, este formată din 5 instrumentiști, fiecare cântă la mai multe instrumente, acoperind: vioară, braci, acordeon, contrabas, taragot, saxofon, țambal, percuție. Secția română are orchestră mai numeroasă, alcătuită din 12 instrumentiști și acoperă toate instrumentele populare, excepție țambalul, unde se cere colaborare (din lipsă de instrumentiști la acest instrument). Secția română are 4 soliste, cea maghiară 2, care sunt și vocaliste și dansatoare. Cântecele populare sunt prezente în dansuri, cântate pe scenă (parte din momentele scenice) în balade, cântece autentice populare și în operetă rock.

În finalul interviului am cerut informații privind evenimentele locale și despre eventuale noutăți în prezent. Și din acest punct de vedere activitatea instituției s-a amplificat datorită solicitării de spectacole specifice din partea Primăriei și de cinci ani Ansamblul este co-organizator al Festivalului Forgatag. Se pune foarte mare accent și pe expoziții de porturi populare atât în Tîrgu Mureș, cât și în țară și peste hotare (Ungaria și Cipru).

Iar în loc de concluzie, am solicitat câteva cuvinte în legătură cu ce e mai semnificativ în prezentarea instituției la acest moment, în an aniversar din punct de vedere al istoriei naționale. D-l director a spus:

Sunt mândru că locuiesc în această zonă și în această țară datorită faptului că în Europa este cea mai bogată țară - România - în tradiții și cultură autentică tradițională și îi mulțumesc lui Dumnezeu că am ajuns într-o colectivitate în care scopul este promovarea folclorului autentic în mod profesionist și mândru de a arăta aceste valori din zona noastră și nu numai și mă refer aici și la multiculturalitate... tradițiile, cântecele, portul, dansurile, muzica populară a românilor, a maghiarilor, a secuilor, a sașilor și a țiganilor.

Interviu cu Barabási Attila, manager al Ansamblului profesionist „Mureșul”

Departamentul de Muzică al Universității De Arte din Târgu Mureș

Facultatea de Arte în Limba Română, din cadrul Universității de Arte din Târgu Mureș este structurată pe două departamente: Departamentul de Teatru și Arte Vizuale și Departamentul de Muzică.

Misiunea Departamentului de Muzică este să pregătească profesori de muzică pentru toate ciclurile de învățământ, atât preuniversitar cât și universitar, acesta având ca responsabilitate, pe lângă predarea disciplinei educației muzicale, a istoriei muzicii sau a altor discipline de specialitate, în funcție de cerințele instituției angajatoare, crearea și pregătirea de grupuri vocale sau coruri, totodată va fi realizator de activități artistice la nivel de instituție, sau chiar și la nivel local (Glissando 2011). Departamentul este încă tânăr, 12 ani, dar a reușit în acest scurt interval să se impună ca instituție de învățământ artistic, integrată în contextul cultural târgumureșean. Deja și-a câștigat prestigiul prin realizarea unor recitaluri interne dar și spectacole de înaltă ținută artistică, atât pe plan local, cât și național, prin participări active la conferințe și simpozioane științifice naționale și internaționale, cu lucrări, proiecte, ateliere tematice etc. Drept urmare a profesionalismului și calității procesului educativ, a devotamentului și dăruirii corpului profesoral din cadrul departamentului, la ora actuală instituția a oferit câteva generații de profesori de muzică în învățământul preuniversitar, cu nivel de licență sau master urmat în continuare la profilul Educație Muzicală Contemporană, precum și masteranzi în alte instituții universitare din țară.

Concluzii

Calendarul evenimentelor culturale din Târgu Mureș abundă de manifestări din cele mai diverse domenii artistice, inclusiv muzicale, adresate tuturor vârstelor și categoriilor sociale. De la acorduri ce răsună în aer liber pe perioada verii, pentru publicul larg ce poposește câteva minute să-și elibereze gândurile de stresul cotidian, adesea admirând în trecere sau pe scaune în fața scenei improvizate pentru o zi, concerte cu nume mari ale scenelor, soliști sau trupe locale sau naționale de renume, până la festivaluri de mare anvergură, complexe și de tradiție, de muzică cultă, populară, ușoară, folk, jazz la nivelul cel mai înalt de profesionalism, în cele mai luxoase săli de spectacol, cu dotări tehnice de ultimă oră.

Un mare avantaj al segmentului cultural al municipiului îl reprezintă posibilitatea localnicilor de a-și valorifica aptitudinile, de la nivel de amatori, până la a deveni practicieni profesioniști, baza culturală permite ca din simpli admiratori, dar cu un imbold interior și aptitudini, să devină artiști care să promoveze muzica adevărată sau să furnizeze la rândul lor cultură generațiilor ce ne vor urma.

Astfel târgumureșeanul este dăruit cu privilegiul de a opta săptămânal sau chiar mai des dacă timpul îi permite, să participe la vibrația armonioasă a muzicii adevărate, in-

terpretare live în imediata sa apropiere, facilitând întâlniri și reuniuni cu cei dragi pe fondul unui nobil scop: autodezvoltare și culturalizare oferită de surse profesioniste în toate genurile muzicale posibile, din istorie până în contemporaneitate, pe gustul și dorința noastră, a locuitorilor acestui distins oraș din centrul României.

BIBLIOGRAFIE

- DUȘA, Traian, 2002. *Pagini de istorie, artă și cultură*. Tîrgu Mureș: Ansid.
- MIHĂESCU, Carmen, 2014. *Vibrații muzicale tîrgumureșene*, Cluj-Napoca: Risoprint.
- BĂLAN (GLIGA) Carla, 2018. *Concertul educativ în spațiul tîrgumureșean*, lucrare de disertație, Tîrgu Mureș: Universitatea de Arte.
- Filarmonica de Stat Tîrgu Mureș*, 2000. Broșură la aniversarea a 50 de ani de la înființare broșură editată de colectivul Filarmonicii de Stat Tîrgu Mureș
- La popas aniversar - 25 de ani*, 1981. broșură editată de colectivul Ansamblului Profesionist „Mureșul”
- La popas aniversar - 40 de ani*, 1996. broșură editată de colectivul Ansamblului Profesionist „Mureșul”
- ARTE TRADIȚII [s.a.]. Despre noi. *C.J.C.T.E.A. Mureș - Școala Populară de Arte Mureș* [online]. [Accesat 6 November 2019]. Disponibil la: <http://artetraditii.ro/despre-noi/>
- LVMA, [s.a.]. Descriere, [no date]. *Liceul Vocațional de Artă Tg. Mureș* [online]. [Accesat 6 November 2019]. Disponibil la: <http://www.liceuldeartams.ro/descriere/>
- GLISSANDO, 2011. Despre noi, [no date]. *Glissando* [online]. [[Accesat 6 November 2019]. Disponibil la: <http://muzica-uat.blogspot.com/p/despre-noi.html>
- Cvartetul de coarde „Tiberius”, [s.a.]. *Filarmonica de Stat Tîrgu Mureș* [online]. [Accesat 6 November 2019]. Disponibil la: <http://www.filarmonicams.ro/main/getPage/7>

Interviuri:

- Interviu cu dl. Vasile Cazan, director manager al Filarmonicii de Stat Tîrgu Mureș, realizat de prof. Raluca-Edit Apolțan, la 19.11.2018.
- Interviu cu dl. Barabási Attila, director manager al Ansamblului profesionist „Mureșul”, realizat de prof. Raluca-Edit Apolțan, la 19.11.2018.